

משרד ראש הממשלה

שרי הממשלה

חברי כנסת

**הנדון: התרעה מפני ההשלכות הסביבתיות ההרסניות של הקיצוצים
בתקציבי החברה הערבית במסגרת תקציב המדינה לשנת 2024**

החתומים מטה, ראשי רשויות ערביות, מנהלי ארגוני סביבה וחברה ומנהלי מחלקות סביבה, פונים אליכם בעניין שבנדון כדלקמן:

1. ביום 14.1.2024 קיבלה הממשלה החלטה מס' 1274 שעניינה "צמצום ההוצאה התקציבית בשנים 2024 ואילך באמצעות תיקון החלטות ממשלה" (להלן: "החלטת הקיצוץ").
2. **נקדים ונאמר כי המשמעות של הקיצוצים היא פגיעה אנושה ביכולת הרשויות למתן שירותים בסיסיים בתחום הסביבה ובמיוחד בפינוי פסולת, מה שיגרום בהכרח להחמרת הזיהום, שריפות הפסולת ואתרי הפסולת הפיראטיים, וגרימת נזק בלתי הפיך לסביבה ובריאות הציבור.**
3. במסגרת החלטת הקיצוץ, הורתה הממשלה, בין היתר, להפחית ב- 15% מהתקציבים התוספתיים לשנת 2024-2026, המוקצה לתכניות חומש, אשר התקבלו במסגרת החלטות ממשלה למיניהן. בין יתר התכניות כאמור, צוינו התכניות כדלהלן: החלטה 550, שעניינה התכנית הכלכלית לצמצום פערים בחברה הערבית (הידועה בשמה "תקאדום") החלטה 549 שעניינה תכנית לטיפול בתופעות הפגיעה והאלימות בחברה הערבית והחלטה 1279, שעניינה תכנית לפיתוח כלכלי וחברתי בקרב האוכלוסיה הערבית הבדואית בנגב.
4. עוד צוין בהחלטת הקיצוץ כי תקציבי תגבור, בסך של 200 מלש"ח בשנה, שהובטחו במסגרת החלטה 550, והמיועדים לסייע לרשויות המקומיות הערביות בפעילות השוטפת, ייושמו רק עבור השנים 2022-2023.
5. כל הקיצוצים הנ"ל, יתווספו לקיצוץ הרוחבי הכללי של כלל משרדי הממשלה (5%), משמע, שהקיצוץ בתקציבי החברה הערבית (הן להוצאות שוטפות והן להוצאות פיתוח והן תקציבים שיועדו במקור לצמצום פערים) הוא גדול פי כמה מהקיצוץ הכללי, ואזרחי המדינה הערביים יספגו את כל הקיצוצים במצטבר.
6. החלטת הקיצוץ, כפי שהיא באה לידי ביטוי בכלל סעיפיה המתיחסים לחברה הערבית, רעה ובעלת השלכות הרסניות על החברה הערבית, במכלול ההיבטים, ובכלל זאת בהיבט הסביבתי, על כל המשתמע מכך.
7. נזכיר כי תכנית החומש 550, התקבלה ביום 24.10.2021 על בסיס ההכרה במצב הכלכלי-חברתי הירוד בו מצויה החברה הערבית. משכך, היא הוגדרה מראש כתכנית שנועדה לצמצם פערים בין החברה הערבית לבין כלל האוכלוסייה. על-כן, כל צמצום בתקציבים שנועדו ליישום במסגרת תכנית 550, משמעותו הגדלת הפערים הקיימים והותרת החברה הערבית במצב כלכלי-חברתי ירוד ביותר.

8. תכנית 550 כללה בתוכה לראשונה תקציב המיועד לקידום סוגיות סביבתיות, בין היתר במסגרת המשרד להגנת הסביבה. גם כאן, התקציבים נועדו לתת מענה למצב הסביבתי הירוד בחברה הערבית. כך למשל, הרשויות הערביות סובלות מליקויים חמורים בתפקוד השוטף של מערך פינוי הפסולת והעדר תשתיות פינוי פסולת – זאת בשל העדר תקציבים ראויים, לכיסוי ההוצאות הבסיסיות, המיועדות לכך, והגבוהות כלשעצמן.
9. הטיפול הלקוי במערך פינוי הפסולת, שמקורו בהעדר תקציבים, הוביל, בין היתר, לתופעה רחבת מימדים של אתרי פסולת פיראטיים, בסמוך ליישובים ערביים, אשר בנוסף להיותם מפגע תברואתי ובריאותי חמור, הם הגורם העיקרי למקרים רבים של שריפות פסולת – שמספרם נע בין 10,000-14,000 מקרים בשנה. מיותר לציין את ההשלכות הבריאותיות ההרסניות של שריפת פסולת, וזיהום האוויר החמור, ממנו סובלים גם היישובים הסמוכים, ובכלל זאת יישובים יהודיים.
10. זאת ועוד, תכנית 550 אמורה לייעד תקציב תגבור שנתי של 200 מלש"ח לרשויות המקומיות הערביות, בין השנים 2022-2026. תקציבים אלה אמורים להבטיח שהרשויות המקומיות הערביות יוכלו לבצע את התפקוד השוטף, ולהעניק לתושביהן שירותים מוניציפאליים בסיסיים ובכלל זאת שירותי פינוי פסולת, על סוגיה, ומניעת מפגעים סביבתיים.
11. קיצוץ התקציבים הנ"ל משמעו קיצוץ מידי בתקציב של כל רשות ורשות, ובתוכה תקציבי מחלקות הסביבה ייפגעו ראשונים והדבר יבוא לידי ביטוי גם באיסוף פסולת, גם בקיצוץ בתקנים של עובדי ניקיון ופיקוח, סעיפים שגם היום אינם מתוקצבים במידה מספקת.
12. נדגיש גם כי חלק מתקציבי התכנית הסביבתית הממשלתית כבר יצא בשנים 2022-2023 וחלק גדול ממנו מיועד לתהליכים ארוכי טווח כאשר השלב המשכי אמור להיות בשנים 2024-2026 וקיצוץ התקציב המשכי משמעו ירידה לטמיון של עשרות מליוני שקלים שהושקעו בשלב הראשון.
13. אין ספק כי יוזמי החלטת הקיצוץ, בבואם לנסח את סעיפי הקיצוץ הנוגעים לחברה הערבית, בחרו להתעלם במכוון ממצבן המחפיר של הרשויות המקומיות הערביות, וזה המקום להניח את הנתונים לנגד עיניהם ולהזכירם כי הרשויות המקומיות הערביות מצויות בשפל כלכלי ונעדרות איתנות פיננסית. 81% מהרשויות הערביות נמצאות באשכולות הנמוכים, של 1-4, בסולם הסוציאקונומי. לשם השוואה, רק כ- 15% מהרשויות המקומיות היהודיות נמצאות באשכולות 1-4 בעוד 85% מהן באשכולות 5-10.
14. קיצוץ תקציבי במקומות בהם קיימת מלכתחילה מצוקה כלכלית-חברתית, לא רק שתקבע את המצב החמור הקיים, אלא תוביל מן הסתם להדרדרותו ולפגיעה ביכולת של הרשות המקומית להעניק שירותים מוניציפאליים בסיסיים, ובכלל זאת שירותים בתחום הסביבה והתוצאה תהיה היא בהגברת הזיהום ויצירת נזקים בלתי הפיכים לסביבה ולבריאות, ואשר עלותן הכלכלית תהיה הרבה יותר גבוהה משיעור הקיצוץ.
15. נוסף לכך, תוצאה ישירה נוספת תהיה הגברת הסיכון הבטחוני והבטיחותי מערימות ואתר הפסולת שיווצרו, ואשר עלולים להוות פוטנציאל לסיכון חיי אדם והתפשטות האש בעת נפילת טילים, כפי שקרה בימיה הראשונים של הלחימה, עת אתר פסולת הסמוך לקרית אתא, נפגע משרידי טיל.
16. כפי שכבר [התרענו בעבר](#), הרשויות הערביות מתקשות להתמודד עם העלויות הגבוהות שבתפעול מנגנון פינוי פסולת ותקופת המלחמה גרמה להעלאת מחירי פינוי הפסולת והעצימה את הקשיים הנוספים הקיימים ממילא, לרבות מחסור בעובדי ניקיון, עליה בכמות הפסולת, מחסור בפתרונות קצה, והשתלטות של גופים עברייניים.

17. קיומו של חוסן קהילתי, הינו תנאי בסיסי לחיים בתנאים סביבתיים ראויים. חוסן קהילתי בא לידי ביטוי לא רק בקיומו של ביטחון כלכלי ושלטוני, אלא אף בקיומו של ביטחון אישי. על-כן, הפשיעה הגואה בחברה הערבית, מהווה אחד החסמים הבולטים להבטחת מרחב מחייה סביבתי ראוי ומקשה אף על תפקוד ראוי של מערך פינוי הפסולת בחלק מהרשויות. תופעה זו הונחה לא-אחת לפתחם של מקבלי ההחלטות, אך הנושא לא זוכה עד כה לטיפול רציני.

18. על-כן, לקיצוץ בתכנית לטיפול בתופעות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית בשנים 2022-2026, שהתקבלה במסגרת החלטת הממשלה 549 (תכנית שאגב אינה מיושמת הלכה למעשה), עשויות, אף הן, להשליך באופן הרסני, על כלל מישורי החיים של האזרחים הערבים, ומן הסתם גם על תחום הסביבה, על מכלול היבטיו.

19. אין זו הפעם הראשונה שהממשלה וגורמים מטעמה פוגעים בתקציבים המיועדים לחברה הערבית, תקציבים שהם בבחינת כבשת הרש. בעניין זה פנינו אליכם בחודשים האחרונים מספר פעמים, אולם פניותינו לא זכו לכל מענה.

20. אשר על-כן, ונוכח הפגיעה הקשה ורחבת המימדים בחברה הערבית, אנו קוראים לכם לפעול לביטול ההחלטה הפוגענית, ויצירת בטוחות לבל יועלו יוזמות כגון דא בהמשך.

21. לטיפולכם הדחוף.

1. עו"ד ג'מילה הרדל, מנכ"לית עמותת אזרחים למען הסביבה
2. עו"ד עמית ברכה, מנכ"ל עמותת אדם טבע ודין
3. עו"ד אלה אלון, מנכ"לית איתך-מַעַל - משפטניות למען צדק חברתי
4. ד"ר תיאבת אבו ראס, אמנון בארי-סוליציאנו - מנכ"לים שותפים, יוזמות אברהם
5. דן אלון, מנכ"ל החברה להגנת הטבע
6. יניב בלייכר, יו"ד עמותת אזרחים למען אוויר נקי
7. עטא אבו מדיעים - ראש עיריית רהט
8. מחמוד דראיעה - מנהל מחלקת שפע עיריית רהט
9. עארף עיסא - מנהל אגף תברואה, פיקוח עסקים ואיכות סביבה - עיריית כפר קאסם
10. מגידי ענאש - מנהל שפ"ע - מועצה מקומית גילגוליה
11. גימיל בסול - ראש מועצה מקומית ריינה
12. ח'אלד מג'ארבה - מנהל אגף שפ"ע, מועצה מקומית ריינה
13. סלימאן סבית - מנהל שפ"ע פסוטה + מעיליא
14. חאתם עראף - ראש מועצה מקומית מעליא
15. עו"ד אדגאר דקואר - ראש מועצה מקומית פסוטה
16. נאהד סיף - מנהלת יחידה סביבתית אום-אלפחם
17. ד"ר סמיר מחאמיד - ראש עיריית אום אלפחם
18. מאזן עדווי - ראש מועצה מקומית טורעאן
19. עזיז זרעיני - מנהל שפ"ע, מועצה מקומית טורעאן
20. עו"ד פיראס בדחי - ראש מועצה מקומית כפר קרע
21. פתחי עפאני - מנהל מחלקת שפ"ע, עיריית כפר קרע
22. חאתם יונס - מנהל שפ"ע, מועצה מקומית עארה-ערערה
23. מאי עודה - מנהלת מחלקת תברואה ואיכות סביבה, מועצה מקומית כאוכב
24. זיאד גינאים - מנהל אגף שפ"ע, עיריית באקיה אלג'רבייה
25. ראיד דקיה - ראש עיריית באקה אלג'רבייה